

V NAŠI DRŽAVI.

Na Bledu, kjer se mudi naš kralj, je bilo 20. avgusta posebno živahno. S prihodom predsednika vlade generala Živkovića na Bled je bilo tudi vse državno življenje prenešeno tje. Predsednik vlade je bil pri kralju v avdijenci. Na Bledu so se še mudili omenjeni dan minister pravde dr. Srškič, dr. Korošec, Uzunovič in dr. Švegel. Minister pravde in novi ljubljanski škof dr. Rožman sta bila tudi dne 20. avgusta na dvoru, kjer sta bila sprejeta v avdijenco in je škof dr. Rožman položil ob tej priliki svojo škofovsko prisego. Minister za šume in rude dr. Korošec se je zopet vrnil v Beograd. — Dne 21. avgusta je bil sprejet od kralja na Bledu v oprostilno avdijenco g. nadškof dr. A. B. Jeglič, da se oprostí od vladarja. Na Bled je prišel iz škofijskega dvorca v Gornjemgradu. Na Bled so se še pripeljali kmetijski minister dr. Šibenik, finančni minister dr. Sverljuga in trgovinski minister dr. Demetrovič.

Svečanost zamenjave polkovnih zastav. Dne 6. septembra bodo v Beogradu svečano blagoslovljene in od kralja polkom naše vojske izročene nove polkovne zastave. Stare bodo shranjene v cerkvi na Oplencu.

IZ DRUGIH DRŽAV.

Nemški novi volilni načrt in zahteve po spremembi mirovnih pogodb. V Nemčiji se izdeluje v besedi ter na papirju vsa mogoča ugibanja glede parlamentarnih volitev in o sestavi vlade po volitvah. Največjo pozornost vzbuja nov načrt volilnega reda, katerega je izdelal notranji minister dr. Wirth in ga predložil vladi v presojo. Načrt predvideva znižanje števila poslancev v nemški zbornici na 400. To znižanje bi se doseglo, ako bi se uporabilo za izvolitev enega poslanca mestu dosedanjih 60.000 le 70.000 glasov. Bodoče volitve bi naj bile po proporciju. Nemčija bo razdeljena na 162 volilnih okrožij, ta pa na 32 volilnih okrajev. Vsako volilno okrožje bo štel 385.000 prebivalcev in od teh 250.000 volilcev. Dovoljene bodo samostojne osebne kandidatne liste brez strankarske opredelitve. Državne liste, na katerih so se zbrali vsi odvišni preostanki glasov posameznih strank, bodo odpravljene. — Nemčija je pričela na vseh koncih in krajih boj za spremembo mirovnih pogodb. Nemci zahtevajo izboljšanje v svoj znatni prihod mej napram Poljski, zavzemajo se za vprašanje narodnih manjšin v Alzaciji in Loreni, ki so jo morali odstopiti Franciji, še ona malenkost nemškega ozemlja, ki je pripadlo po plebiscitu Belgiji, je Nemcem trn v peti. Glavna nemška zahteva po desetletnem miru pa so kolonije, katere je morala dati Nemčija po vojni oškodovanim velešilam kot odškodnino. Zahteva Nem-

cev po obliči spremembi mirovnih pogodb so že dalje časa predmet občega vznemirjenja Evrope.

Odgoditev kronanja rumunskega kralja Karola. Kronanje rumunskega kralja Karola, ki je bilo določeno za 5. oktobra 1930, je odloženo na pomlad prihodnjega leta. Glavna ovira kronanja je vprašanje razveljavljenja razporeke kralja s princeso Heleno. Kralj je izjavil, da hoče biti kronan le on, temu so se uprli predstavniki vseh strank, ki zahtevajo skupno kronanje s Heleno. Princesa Helena je odpotovala iz kraljevega bivališča v Sinaji v Konstanco.

Za letošnje septembarsko zasedanje Društva narodov je sestavljeno naše odposlanstvo takole: zunanji minister dr. Marinkovič, bivši minister Andrej Gosar in bivši minister dr. Želimir Mažuranič. Francoski zunanji minister Briand pripravlja za to zasedanje predložitev modre knjige, v kateri bo objavljen njegov proglas glede evropskih združenih držav in odgovori 26 držav na njegov predlog.

Anglijo tare brezposelnost — Ameriko gospodarska kriza. Na Angleškem je prekoračilo število brezposelnih že 2 milijona. Vsi načrti za odpravo ali omlajenje brezposelnosti so se izkazali kot nezadostni ali neizvedljivi zaradi preobremenjenosti državnih financ. Prihodnji angleški državni proračun bo visoko pasiven radi predvidika brezposelnih podpor. — Ameriški državni in strokovnjaki se posvetujejo o ukrepih vlade za pomoč po suši oškodovanim poljedelcem. Hud udarec za Ameriko je tudi občutna industrijska kriza radi padanja ameriškega izvoza na inozemske trge. Tudi Amerika računa za bližnjo bodočnost z visokim

primanjkljajem v državnem proračunu.

V ameriških Zedinjenih državah se bodo vršile letos novembra volitve v kongres in senat. Volilni boj so otvorili demokrati, ki očitajo predsedniku Hooverju čisto zagrešeno finančno ter gospodarsko politiko in naraščanje brezposelnosti, ki je doseglo število 5 milijonov.

Anglija in Rumunija proti sovjetom. Časopisje oznanja ustanovitev angleško-rumunskega mornariškega oporišča proti sovjetski Rusiji neposredno ob rusko-besarabski meji pri kraju Razel. Angleška vojna eskadra je že prispela v rumunsko vojno luko v Konstanci.

Angleži so zahtevali zadnje dni od Belgarije, da posveti vso pozornost makedonski revolucionarni organizaciji in prepreči nadaljnje rovanje in vpade v sosedne države. Dosedanje vladne aretacije nekaterih voditeljev makedonstvojušnih nikakor niso bile zadostne.

Iz nemirne Indije. Položaj v Indiji se je zopet poostiril kljub umiku Afridov, ki so se umaknili izpred trdnjave Pešavar, da zberejo nove moči. Indijci bojkotirajo angleško blago tako, da so industrijska podjetja še vedno zaprta in jih straži policija. Ghandi je naslovil iz zapora na indijskega podkralja Irwina svoje pogoje, pod katerimi bi se udeležili njegovi nacionalisti takozvanih indijskih posvetovanj v Londonu. Ghandi zahteva od angleške vlade svečano obljubo, da postane Indija po vzgledu Avstralije, Kanade itd. dominjon, in popolno pomiloščenje. Ako bo vlada sprejela te pogoje, bo prenehala indijsko gibanje z bojem proti angleškim oblastem in trgovcem.

IZ ZA NEDELJO

Protestantizem in začetek slovenskega slovstva.

III.

Prevod sv. pisma. — Jurij Dalmatin.

Zadnji in najvišji cilj protestantskega slovstvenega delovanja je bil prevod sv. pisma, ki je bil luteranom edino versko merilo. Za tem ciljem je že stremel Trubar s tovariši, a ga ni dosegel. Kar so izdali, so bile le posamezne svetopisemske knjige novega zakona, ki so se končno združile v »Novi testament«. Še le Dalmatin je s svojim prevodom celega sv. pisma izpopolnil njihove poizkuse in ustvaril delo, ki pomenja višek protestantskega slovstva.

Jurij Dalmatin je bil rojen okoli leta 1546 v Krškem za Savo. Do svojega 18. leta je hodil tamkaj v šolo pri Adamu Bohoriču, ki mu je vzbudil ljubezen do slovenskega jezika. Leta 1565 je odšel na vseučilišče v Tübingo, kjer je ostal šest let. Ze tukaj se je začel pečati na Trubarjev nasvet s slovstvenimi poizkusi in poslovenil prvo Mojzesovo knjigo. Dne 11. maja 1572 je

bil pozvan v Ljubljano, kjer je prevzel nemške in slovenske pridige. L. 1575 je že imel prevod sv. pisma in prosil za natis. Ob tistem času se je naselil v Ljubljani tiskar Janez Mandelc, ki je imel Dalmatinovo delo natisniti. Prvi del prevoda in sicer pet Mojzesovih knjig, je izšel pri Mandelcu l. 1578 in celo delo je bilo proračunano na 3010 gld. Štajerci so obljubili prispevati 500, Korošci 900 gld. Posebna komisija je pregledala prevod in izdala poročilo, da ustreže vsem zahtevam. Nastalo je vprašanje, kje tiskati slov. sv. pismo. Mandelčevo tiskarno v Ljubljani je dal nadvojvoda Karol zapreti in tiskar je moral Kranjsko zapustiti (1582). Sv. pismo je bilo tiskano od 29. maja do 9. novembra 1582 pri tiskarju Samuelu Selfischu v Vitenbergu na Saksonskem. Mnogo skrbi je povzročalo Dalmatinu prevažanje sv. pisma v domovino. Pričakovati je bilo, da avstrijska vlada vse izvode zapleni, ker je bil prevod prirejen po Luthrovem sv. pismu. Knjige so spravili v sode ter zaboje in jih spravili preko meje kot kramarsko blago. Stroški za natis, vezavo in prevažanje so znašali čez 5000 gld. Vezan izvod Dalmatinovega sv. pisma je prišel na 4 gld 30 kr, nevezan na 3 gld 30 krajcarjev. Le malo izvodov je bilo prodanih, večinoma jih je bilo treba razdeliti brezplačno.

Štajerci so dobili 330, Korošci 300 izvodov.

Dalmatin je ostal še nekaj časa po svoji vrnitvi iz Nemčije v Ljubljani in se potem preselil na župnijo Škocjan pri Turjaku. Leta 1589 ga je zadela nenadna smrt v Ljubljani.

Spomin na Jurija Dalmatina se je ohranil v spominu našega ljudstva, ki ga imenuje Jurij Kobila in pripoveduje, da se je zatekel na Turjak k Kristofu Auerspergu, ki ga je imel skritega v podzemski obokani kleti. Tu je dovršil svoj prevod sv. pisma. Še par stoletij pozneje se je imenoval temen vhod v podzemeljsko klet »luknja predikanta Jurija Kobile.«

S Trubarjem in Dalmatinom sta le gla v grob najmarljivejša protestantska književnika. Zadnje Trubarjevo delo, prevod »Dr. Martin Lutherjeve razlage sv. evangelijev« (postila), ki ga je izdal njegov sin Felicijan v Tibingi l. 1595 in Znojilškov katekizem sta bili tudi zadnji luteranski knjigi, ki sta se natisnili v luteranski dobi za naše slovenske dežele. Z luteransko cerkveno organizacijo je prejenjalo tudi protestantsko slovstvo.

Kako je bilo z razširjenjem protestantskega slovstva in njega vplivom na razne sloje našega naroda.

Največ knjig je šlo med slovensko in hrvaško duhovščino, kateri so bile tudi večinoma namenjene, da jo pridobe za Luthrov nauk. Duhovniki so dali mnogo prispevkov za natis in so tudi knjige praktično najbolj uporabljali. Trubarjev prevod novega zakona, Dalmatinovo sv. pismo in razlaga evangelijev, vse to je bilo rabno tudi za katoliške pridigarje in veroučitelje, zlasti če so se izločili posebni Luthrovi nauki. Duhovniki na Slovenskem, ki so bili malo večji latinščini, so vsi prek čitali protestantske svetopisemske prevode in po njih pridigovali. — Nadaljni odjemalci teh knjig so bili luteranski plemiči. Primeroma malo pa je vplivalo protestantsko slovstvo na ljudstvo, deloma, ker ni znalo čitati, deloma, ker mu je bila vsebina tuja novotarija. Zlasti so cirilske in glagolske knjige po večini ostale nerazpečane. Pošiljali so jih za mal denar v Belo Krajino, Reko, Senj, Vojno granico, v Ptuj, Medjimurje, med ogrske Slovence in Hrvate. Vendar je bilo v primeri z velikimi žrtvami malo uspeha. Najbolj se je udomačila med našim ljudstvom cerkvena pesmarica, ki je doživela 16 izdaj.

Leta 1567 je izdal Trubar na Virtemberškem prvo popolno cerkveno pesmarico, ki je izšla pozneje v 4 izdajah. Razven Trubarja sta zložila največ pesmi Dalmatin in Bohorič. Stare katoliške ljudske pesmi so navadno nekoliko spremenili, zlasti one stihe, ki so proslavljali Devico Marijo ali svetnike, pri drugih so si izposodili besedilo in napev od Nemcev.

Lahko je posneti iz vsega zgodovinskega razvoja, da je bilo Trubarju in njegovim sotrudnikom slovstvo predvsem sredstvo za njihove verske namene, za razširjanje luteranstva med

ELIDA Favorit MILO

higijenično zamotano - zelo izdatno

589

Slovenci in drugimi Jugoslovani. To povdarjajo pisatelji sami v predgovorih k svojim knjigam.

Zgodovinski dogodki nam kažejo, da so zunanje okolnosti potisnile Trubarju pero v roke. Prognanstvo, oddaljenost od rojakov je bil glavni in končni vzrok, da se je lotil pisma in tiska. Jezik mu je bil sredstvo; zato voli tisti jezik, ki njegovemu namenu najbolj služi, namreč slovenski jezik v domačem, dolenjskem narečju. Več kot verjetno je, da bi Trubar ne bil pisal slovenski, ako bi znalo ljudstvo tudi nemški in moglo sprejemati protestantsko vero v nemškem jeziku. In ko je bil Trubar na višku svoje moči, je izdal dvojezičen katekizem, po katerem bi se naj Slovenci učili nemški. S svojimi spisi pa so protestantski književniki vendar le začrtali tir, v katerem se je vsa poznejša stoletja gibalo naše slovstveno delovanje in katoliškim književnikom so dali nauk, da je treba ljudstvu pouka v domačem jeziku z besedo in pismom. In to spoznanje je rodilo slovensko književnost.

*

Sv. Jožef nad Celjem — 250 let.

Letos poteče 250 let, odkar so verni in pobožni Celjani pozidali na prijaznem griču nad Celjem lepo cerkev sv. Jožefa.

O zidanju lepega svetišča nam pripoveduje kronika to-le: Leta 1679 je obiskal Celje nevaren gost, grozna kuga, ki je bila lepo mesto že poprej v letih 1644 in 1647 skoraj popolnoma izpraznila. V tej hudi stiski so prestrašeni Celjani šli bosonogi in jokajoč v številni procesiji na prijazni grič, ki se dviga na vzhodni strani mesta 60 m nad mestom. Seboj so nesli težek lesen križ, ki so ga kot drevo življenja zasadili vrh griča z zaobljubo, da hočejo tam cerkev pozidati v čast sv. Jožefu, če bi po njegovi mogočni priprošnji prenehala strašna kuga.

Sv. križ, ki so ga stari Celjani postavili na kraju zaobljube, je bil kakih 20 m daleč od cerkve vzdignjen pozneje v mrtvašnico, v sedanjo kapelo lurske Matere božje. Da je tu shranjeni križ s svetim truplom bil res prvotni križ, ki so ga verni Celjani prinesli na grič, izpričuje stalno ustno izročilo, ki so ga slišali prvi misijonarji pripovedovati. Leta 1897 je bilo sveto truplo, ki je bilo od zoba časa že precej pokvarjeno, sneto s križa, popravljen in v romarsko hišo prinešeno ter obešeno na steno. Podolgovato bruno zaobljub-

nega križa se pa še vedno nahaja na zunanji poprečni steni omenjene kapele.

Tačas je v Celju pastiroval kot arhidijakon Savinjske doline mestni župnik Bernard Mavrišič plem. Maurisberg, njemu je bila celjska občina darovala grič nad Celjem za pašnik.

Slovesno zaobljubo so verni Celjani napravili na god sv. Martina dne 11. novembra 1679; že meseca januarja naslednjega leta 1680 je nehala razsajati strašna kuga. Zato so hvaležni meščani nemudoma začeli zidati zaobljubljeno hišo božjo. Pri tem svetem delu jim je pomagalo osem sosednih občin.

Tretjo nedeljo po Veliki noči, ravno na praznik varstva sv. Jožefa, je bil položen temeljni kamen. Zidali so pa tako skrbno in pridno, da je bila lepa cerkev dozidana že v istem letu, kakor je sklepati iz letopisa nad glavnim vhodom, ki se glasi:

DIVVS JosephVs pesteM CILiensibVs aVfert. — Sv. Jožef odvzame Celjanom kugo. (1680).

Leta 1852 je slavni škof Slomšek lepo cerkev izročil misijonarjem sv. Vincencija Pavelskega. Prvi trije misijonarji so prišli k Sv. Jožefu 7. sept. 1852, 26. septembra pa je škof Slomšek te prve misijonarje uvedel v cerkev ter jih predstavil nešteti zbrani množici in pričujočim duhovnikom.

Da se zahvalimo sv. Jožefu za vse dobrote in milosti, ki jih je izprosil na tem svetem kraju Celjanom in celi lavantinski škofiji skozi 250 let, se bode obhajala od 11. do 14. septembra slovesna tridnevna. V četrtek, petek in soboto bo zjutraj ob pol šestih sv. maša z blagoslovom in nato pridiga, ob 10. uri sv. maša in pridiga, zvečer ob 5. uri pridiga in pete litanije. Za sklep pobožnosti, v nedeljo dne 14. septembra, pa bo prevzvišeni knezoškof lavantinski dr. Andrej Karlin opravil ob 10. uri pontifikalno sv. mašo. Vsi častilci sv. Jožefa so vabljeni k tej slovesnosti.

Debeli ljudje dosežajo z vestno uporabo naravnega »Franz Josefove« grenčice izdatno iztrebljenje črevesa brez vsakega napora. Mnogoštevilna poročila zdravnikov-strokovnjakov potrjujejo, da so tudi oni, ki bolujejo na ledvicah, protinu, revmatizmu, kamnih in sladkorni bolezni, zelo zadovoljni z učinkom »Franz Josefove« vode. »Franz Josefova voda« se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specializiranih trgovinah.

Ormož. Ordinarij bolnišnice križniškega reda dr. Anton Hrovat ne ordinarira do 5. IX. 1930.

1088